34e jaargang nr. 1 januari/februari 1982

DE NIJDAMSTRA TYNGE

PERIODIEK VOOR DE GESLACHTEN NIJDAM, NIEUWDAM, VLEER, WIJNIA

NIJDAMSTRA

Orgaan der Nijdamstra–Stichting

WEL EN WEE VAN ONZE VOOROUDERS IN DE 17e EEUW

Als onze gedachten uitgaan naar het leven in de 17e eeuw, zullen wij denken aan wat de vaderlandse geschiedenis ons daarover heeft geleerd. De 17e eeuw was de "Gouden Eeuw"; daarin vielen de Vrede van Munster, het eerste Stadhouderloze tijdperk, het rampjaar 1672 enz., alle bekende feiten, die we ons van de schoolbanken herinneren.
Maar hoe het leven van onze voorouders was, daarvan weten we maar bitter weinig. Ja we herinneren ons nog wel de mooie prenten met de overdadige en kleurige klederdrachten van de mensen uit die eeuw, copieën van de schilderijen, die de grote meesters ons nalieten, maar dan. . . . . hield het eigenlijk op.
Wil men echter het leven in die eeuw leren kennen, dan is men aangewezen op de oud-rechterlijke archieven met hun inventarissen, testamenten, koopacten enz. Daarin ligt veel verscholen wat men elders niet vindt. Dr. O. Postma, heeft uit deze bronnen, welke gaan over de 16e en 17e eeuw, heel wat verzameld.
We kunnen in onze moderne tijd nauwelijks een voorstelling maken van het leven van toen, nu een 300 jaar geleden. Het leven in die tijd stond ook dichter bij dat van omstreeks begin van onze jaartelling dan bij onze tijd, ondanks dat wij maar 300 jaar hiervan gescheiden zijn.
We kunnen dus rustig zeggen, dat in de laatste jaren meer is veranderd dan in de periode van het jaar 1 tot 1600.
Wanneer we ons verdiepen in de "goede oude tijd" van de gouden eeuw, dan zullen er maar weinigen zijn, die daar naar terug verlangen. Roepen wij ons echter het rustige ongestoorde leven op het platteland van die tijd voor de geest, waar men hoogstens opgeschrikt werd door een onweersbui en niet door gierende straaljagers, dan zullen er onder ons zijn, die oprecht terugverlangen naar die rust.
Denkt u zich eens in, u maakt een wandeling, fietstocht of u bent aan het zeilen in de rustige omgeving van het Friese lage midden. Af en toe hoort u dan veraf de "blauw engel" , een vliegtuig, een motorboot, een machine op of bij een boerderij of het ronken van de motor van een zware vrachtwagen. Het zijn geluiden die de stilte en rust verstoren. Denkt u eens aan een driehonderd jaar geleden. De geluiden die u toen hoorde waren hoogstens het roepen van vogels, het loeien van de koeien, het denderen van een boerenwagen, de hoefslag van een paard en het luiden of slaan van de kerkklok.
Geen motorgeluid verbrak de stilte, de harmonie tussen de mens en zijn Schepper. En in deze rustige stille omgeving was het dat ons voorgeslacht leefde en werkte. Dat was de omgeving van de boer en boerinne in de 17e eeuw.
Ongetwijfeld moet hun geestesgesteldheid anders geweest zijn dan de onze, want in een dergelijke rust zouden ook wij andere mensen moeten worden.

Het grote gebeuren ging veelal aan hen voorbij. Zelfs de reformatie werd geluidloos aanvaard en even rustig werd in deze omgeving de strijd tegen Spanje beleefd en even onberoerd zal men de tijding van de Vrede van Munster hebben vernomen. Ook het eerste stadhouderloze tijdperk in Holland ging aan hen voorbij, want hier regeerden de Friese Nassau's. Het jaar 1672 zal toen pas iets voor de boeren in het midden van Friesland zijn gaan betekenen, toen het vijandelijke leger reeds op de heide van Suameer stond, maar evenwel spoedig weer op de terugtocht was.
Economisch heeft men wel de ups en downs meegemaakt. Dan was men wel afhankelijk van een eerste of tweede Engelse oorlog, van het bewind van Cromwell of van het opdringen der Franse zonnekoning. Hoogstens zullen dus de economische gevolgen van oorlog of vrede de belangstelling voor de politiek hebben opgewekt.

wordt vervolgd.

ADRESWIJZIGING

Voor slechts 45 cent kan men dit namelijk laten weten. Laat men dit na, dan kunnen de kosten de pen uitlopen, zoals onderstaand historisch voorval..
Een toegezonden TYNGE komt onbestelbaar terug - één gulden aan portikosten foetsie. Redaktie laat dit de sekretaris weten (briefporto!)
Sekretaris neemt telefonisch kontakt op met een plaatsgenoot. Het antwoordapparaat verwijst naar een ander telefoonnummer. Deze abonnee verstrekt mij een nummer van een of ander zwakzinnigengesticht. Diegene, die de telefoon van de haak opnam, kon wel een werkster of een patiënt geweest zijn, die op al mijn vragen steeds met nee antwoordde.
Na het spellen van Nico, IJsbrand, Dirk, Anton, Marie, kreeg ik als antwoord, dat al deze personen haar onbekend waren! Op mijn verzoek mij een ander aan de lijn te geven had tengevolge, dat ik een broeder of iets van dien aard aan de lijn kreeg, die van ene verhuizing niets afwist. Vervolgens het gemeentehuis gebeld, waaronder betreffende woonplaats ressorteerde. De ambtenaar in kwestie wist te vertellen, dat de verhuizing naar elders van korte duur was geweest en adviseerde mij een schrijven te richten aan de Burgelijke Stand van die gemeente: Hetgeen prompt geschiedde, maar antwoord bleef uit. In plaats van direkt even het gedrukte kaartje inzake legeskosten in het postmandje te deponeren, kwam men drie weken later op dit voor de hand liggende idee, waarna tot girering van f. 4,50 aan legeskosten werd voldaan. Prompt kreeg ik toen het huidige adres toegezonden.
Dat aan een en ander veel tijdverlies en een stuk misère verbonden was, laat zich denken. Maar dat is het ergste niet. Het meest ergerlijke is wel dat aan al dit gedoe onnodig een veelvoud van 45 cent aan kosten was verbonden, wat met een simpel verhuisberichtje voorkomen had kunnen worden.

C.v.d.S.

GAAT U VERHUIZEN ?

GEEF DAN TIJDIG UW ADRESWIJZIGING DOOR AAN DE LEDEN-ADMINISTRATEUR: TH. NIJDAM, COORNHERTSTRAAT 12, 8913 HK LEEUWARDEN ! ! !
Dit voorkomt niet alleen vertraging in de bezorging van ons orgaan, maar bespaart tevens onnodige kosten. (zie betreffend artikeltje)
VERGEET VOORAL DE POSTCODE NIET !

Bij voorbaat dank.
HET BESTUUR.

FINANCIEEL JAAROVERZICHT OVER HET JAAR 1981.

INKOMSTEN:		UITGAVEN:	
Abonn.-gelden	f. 2.935,00	Drukkosten Nijd.Tynge	f. 1.289,60
Donaties	f. 72,00	Verzendkosten idem	f. 1.124,55
Vrijwillige Bijdr.	f. 727,51	Kontr. Geneal.-inst.	f. 115,00
Renten	f. 18,82	Drukwerken	f. 227,55
Nijdamstra-boeken	f. 105,00	Reiskosten	f. 129,90
Lepeltjes	f. 186,00	Porti/telefoon	f. 139,95
		Reserve	f. 1.017,78
	f. 4.044,33		f. 4.044,33

Dankzij de verhoogde kontributie in het afgelopen jaar konden we gelukkig wat ruimer ademhalen.
Geen tekort, maar een overschot, hoewel we dat laatste wel met een korreltje zout (cum grano salis!) moeten nemen.
Diverse noodzakelijke uitgaven werden uit zuinigheidsoverweging achterwege gelaten, zodat deze nu onherroepelijk in 1982 zullen plaatsvinden.
Een komplimentje te maken, dat komt in de eerste plaats toe, aan alle weldoensters en weldoeners, die met hun vrijwillige giften tot zo'n gunstig eindresultaat hebben bijgedragen.
Ik wil het hierbij laten, de cijfers spreken een duidelijke taal. MIJN OPRECHTE DANK gaat uit aan allen, die zo vlot de acceptgirokaart hebben verzonden. U beseft niet half hoeveel tijd mij dat bespaart, welke ik weer nuttiger kan besteden. NOGMAALS HARTELIJK DANK! ! !

De penningmeester.

ABNORMALITEITEN

In archieven komen soms de zonderlingste omstandigheden naar voren. Een huwelijksplechtigheid vond plaats in een slaapkamer inplaats van in het gemeentehuis. Dit vond plaats in Mijnsheerenland. In het trouwboek wordt namelijk kennis gegeven van onderstaand huwelijk:
"Cornelis van Vliet j.m. en Maaike de Winter j.d. bijde van Mijnsheerenland van Moerkerken en wonende alhier, hebben hunne voorstellingen alhier gehad en zijn wegens enige onpasselijkheid van de bruidegom voor hun bed getrouwd op Saterdag den 30 Sept. 1747."
Ook geloofskwesties spelen een rol. Zo staat in het trouwboek van Grave, den 20. October 1750 het volgende:
"Jan Hubertus Huijsmans, J.M. geboortig van Groningen en woonende alhier en Anna Maria Soermondt, J.D. geboortig en woonachtig alhier, en beijde van de Roomse Religie. Hierbij vermeldt de Kantteekening: Naa de inschrijving der neffenstaande persoonen gebleeken sijnde dat de Bruijdegom sig abusiefelijk voor Roomsgezindt had opgegeven, alsoo men onderigt wierd dat hij van de gereformeerde Religie was en ook daarenboven minderjarig is soo sijn der selver huwelijks geboden opgehouwden en komen de selve hun niet gegunt worden volgens het placaat van hun Hoog. Mog. de dato den 3 Junij 1750."
In het doopboek van Andijk (N.H.) komt het volgende merkwaardige doopsel voor:
"16 Febr. 1781 gedoopt Pieter Kooyman, zoon van Jan Jansz. Bakker en Marij Hermons Dekker. Normaliter heeft het kind de naam van de vader. Het gekke is, dat 16 Sept. 1781 opnieuw een Pieter Kooyman gedoopt werd, waarvan de ouders Teunis Jacobsz. Mooy en Geertje Sijmens heetten. Ook in het Begraafboek komt de naam Pieter Kooyman voor als zoon van Jan Willemsz Tensz. en Marij Jans Bakker. Een en dezelfde naam en steeds verschillende ouders. Een genealogische puzzel. Het betreft niet onze familie, dus behoef ik mij niet hierin te verdiepen. Blij toe! Ik heb al een puzzel van mijn overgrootmoeder opgelost. Dat heeft uren gekost en menig ritje naar het Rijksarchief in Leeuwarden. In het Rijksarchief van Den Haag treft men in het doopboek van Woerden (1667 - 1672) de volgende merkwaardige aantekening aan: "Den 25 September anno 1672 Vader Jan Janse Schipper, Moeder Pietertje Jans, Kindt Jan Janse, Getuygen Neeltje Gerrits van Cleft, huysvrou van Aerjen Emense van Leuwe, bijde ledemate deser kerck dewelcke mondelingh getuyge dat dit kind is gedoopt in de tent van syn hoogheyt aen de Nieuwer brugge daer doen ter tyt het leeger lagh ende deze liede daer met haere scheepe lagen." De doop vond dus niet in de kerk plaats maar in een legerkamp.
Tot slot nog iets grappigs, waarbij de muizen de hoofdrol speelden.
In het doopboek van Opperdoes ontbreken namelijk een aantal namen,

"dewijl dat een geheel blad uyt het boekje dat in de kerk legt door de muyzen aan gruis gebeeten is."
En nu de NIJDAM-puzzel. WILHELINA FREDERICA HEIJER, dochter van kleermaker Christoffel Heijer en Johanna Francina Krot, gedoopt te Breda 29.06.1789. (Geboortedatum onvindbaar), van beroep breidster, huwde 2.12.1810 te Leeuwarden met PIETER NO(O)RD(EN)BRUIS, van beroep koorndrager, geboren omstreeks 1792 te Leeuwarden, op 27 -jarige leeftijd aldaar overleden (5.12.1819), zoon van Jan No(o)rd(en)bruis en Willemke Hoites. De tijdens dit huwelijk geboren kinderen zijn vrijwel allen zeer jong overleden, maar op 25.05.1822 werd Henderika geboren.
(overleden: 4.09.1822), waarvan de vader Hendrik, een één-jaar oudere broer van Pieter, bleek te zijn. Na de dood van haar man was zij namelijk huisvrouw van haar zwager geworden. Hendrik ging als militair naar Groningen bij de Nationale Infanterie en zij trok onder haar meisjesnaam bij haar ouders in. Op 18.10.1837 huwde zij Johannes Lubach.
JOHANNES LUBACH, zoon van Rinse Lubach en Grietje Landsheer, werd 16.08.1790 te Leeuwarden geboren (Aldaar gedoopt op 29.08.1790) was van beroep leerlooiersknecht te Dokkum, waar hij 13.03.1819 huwde met Antje Klazes Wereldsma, geboren in 1787, dochter van timmerman Klaas Wytzes Wereldsma en Trijntje Jacobus Foederda. Dit huwelijk werd 29.10. 1833 ontbonden, vermoedelijk omdat haar man konnekties onderhield met de weduwe van Pieter Noordbruis.
Wat heden ten dage voorkomt, vond vroeger eveneens plaats, hoewel men toendertijd van "preventie graviditeit", zoals H.H. doktoren dat plegen te noemen, geen flauwe notie had. De gevolgen bleven dan ook niet uit.
Voordat de echtscheiding een feit werd, werd op 17.02.1828 te Leeuwarden GRIETJE geboren, gevolgd door GERRIT op 26.08.1830 en op 10.03. 1833 nog eens een tweeling: HENDRIK en MARIA. Tijdens de geboorte van dit tweetal verbleef de vader in het militaire hospitaal. Vermoedelijk heeft hij aan een of andere krijgsoperatie deelgenomen, waarvan hij met één been minder terugkeerde. Op grond hiervan kreeg hij een ambtelijke baan als zegelslager te Franeker. Op 18.10.1837 trouwde hij te Leeuwarden met Wilhelmina Frederika Heijer, waarbij hij te kennen gaf vader van voornoemde kinderen te zijn. Bij de gehouden volkstelling van 1839 bestond het gezin uit bovenvermeld echtpaar LUBACH met de kinderen, Jacob, oud 14 jaar, Grietje oud 11 jaar, Hendrik en Maria elk 7 jaar, alsmede een familielid van de vrouw, namelijk Benjamin Gabriël Heijer, oud 47 jaar. Hoewel allen nu als LUBACH te boek stonden; in het geboorteregister staan de kinderen echter als HEIJER ingeschreven. Waar die JACOB vandaan kwam is mij nog niet recht duidelijk. Het is mogelijk, dat hij op 2.07.1825 te Leeuwarden het levenslicht aanschouwde, maar dat doet in dit verband niets ter zake. Gerrit zal wel vóór 1.01.1849 overleden zijn.

JOHANNES LUBACH overleed te Franeker op 21.10.1865. Zijn vrouw WILHELMINA FREDERICA LUBACH HEIJER een paar jaar later op 20.07.1867. Het jongste dochtertje MARIA HEIJER trad 26.03.1854 te Franeker in het huwelijk met JELLE SYDZES NIJDAM, aannemer/timmerman te Franeker. Zij kregen VEERTIEN kinderen, waarvan er twee jong stierven. De man overleed vanwege een hypothermie op vrij jonge leeftijd (46 jaar) en zij bleef achter met een twaalftal kinderen, waarbij zij ook nog twee adopteerde van haar zuster Grietje, waarvan de man als marinier op 5.04.1870 overboord was geslagen van het fregatschip:"Suzanne". Als modiste heeft zij niet alleen de kost voor al deze kinderen weten te verdienen, maar ze ook op hun verder leven voorbereid. Allen zijn dan ook zeer goed terecht gekomen. Een enorme bewondering heb ik voor deze vrouw, die dit alles met zoveel liefde en geduld, ondanks de zeer smalle beurs, tot stand bracht.
Eén van deze kinderen was MIJN moeder.

C. v.d. S.

FAMILIEBERICHTEN

Heden ging van ons heen, nog vrij onverwacht onze lieve, zorgzame vader, groot- en overgrootvader **Ate Nijdam** in de ouderdom van 85 jaar; sinds 29 februari 1972 weduwnaar van Hendrikje Kroeze.
Vries, 21 november 1981, Sportlaan 1.
Assen: H. Karssens-Nijdam; Haren: R. Hoven-Nijdam, R. Hoven, klein- en achterkleinkinderen.

Zeer onverwacht is van ons heengegaan, mijn lieve man, onze zorgzame vader en opa **Jelke Nijdam** op de leeftijd van 68 jaar.
Eelderwolde, 14 december 1981, Groningerweg 107. A. Nijdam-van Bergen, Zundert: Henk Nijdam, Lidy Nijdam-Weijers, Jelke, Lindy; Groningen: Berend Nijdam, Gina Nijdam-Koops, Ingrid.

In vol geloofsvertrouwen op zijn Heer en Heiland, nam de Heere tot Zich, mijn lieve man, onze lieve en zorgzame vader, groot-en overgrootvader **Freerk Kampen** op de leeftijd van 81 jaar.
Groningen, 21 december 1981, Menno Lutterhuis, Paterswoldseweg 267, Correspondentieadres: Graspad 14, A. Kampen-Nijdam, Kinderen, klein- en achterkleinkinderen.

Wy binne sa ferslein no 't sa ûnferwachts myn ynleave man en ús soarchsume meilibbene heit en pake **Jelle Wijnia** yn 'e âldens fan 60 jier ferstoarn is.
Wy witte: God hat ús heit ta Him nommen. Psalm 91 : 1 en 2.
"Dy't yn 'e skûle fan 'e heechte wennet en feilich is yn 't skaad fan 'e Machtichste. Dy mei tsjin de Heare sizze: Myn taflecht en stins, Myn God der't ik op oankomme lit"; Burchwert: F. Wijnia-Wiersma, 27 desimber 1981.

Zacht en kalm is van ons heengegaan onze lieve moeder, groot- en overgrootmoeder **Pietje Wienia** op de leeftijd van 92 jaar. De heer is mijn herder, mij zal niets ontbreken. Sneek, 6 januari 1982, Dr. Wumkeshûs, Ernst Casimirstraat; Leeuwarden: M. de Vries, J. de Vries-Steinfort.

Na een langdurige verpleging is nog geheel onverwacht van ons heengegaan mijn geliefde man, onze vader, groot- en overgrootvader **Gatze Wijnia** in de ouderdom van 67 jaar, 8711 ER Workum, 14 januari 1982, Lijnbaan 17; Workum: G. Wijnia-Bruinsma.

Zondag 7 februari is het 25 jaar geleden dat **Minne Wienia en Ietje Jorritsma** getrouwd zijn.
Gelegenheid te feliciteren op zaterdag 6 februari van 20.00 tot 22.30 uur in It Heechhûs te Heeg, Hun dankbare kinderen, Weinsleatstrjitte 26, 8621 BA Heeg.

Hoe moet ik de juiste woorden vinden om U allen te bedanken voor de vele blijken van medeleven, welke ik en de kinderen en kleinkinderen van U mochten ontvangen na het overlijden van mijn Man hun fantastische Vader en Opa. Ik heb nooit zó duidelijk gevoeld hoeveel hij, op zijn eigen manier, heeft mogen betekenen voor allen waarmee hij in zijn leven en werk in contact kwam. Zo heeft Twente hem als het ware twee keer grote eer bewezen: door de spontane hulde hem betoond bij zijn afscheid van Enschede en nu door de ontelbare brieven en troostende woorden van U allen, wonend en werkend in dat mooie stukje Nederland, waar hijzelf zoveel van gehouden heeft. Heel dierbaar en vaak zo van onverwachte kanten zijn ook de vele brieven van al onze vrienden en vriendinnen van vroeger en ook van hen, die wij kort geleden hebben leren kennen.
Al die woorden schilderden als het ware een levensecht portret van mijn Man en al lezende voelde ik zijn persoonlijkheid zo heel nabij.
Lieve Mesen, hoe moet ik U daarvoor bedanken. Ik geloof in zijn geest te handelen door U mijn vriendschap te blijven aanbieden en ook door te zeggen, dat ons huis in Dalfsen steeds voor U open staat.
Met lieve groet, A.A. Vleer-v.d. Meulen, Dalfsen november 1981, Slingerlaantje 9.

Voor uw blijk van deelnemeing betoond na het heengaan van onze lieve moeder, behuwd-, groot- en overgrootmoeder **Maria Andree-Nijdam** betuigen wij u onze oprechte dank. Uit aller naam: P. Andree, november 1981, Kloosterstraat 85, 6824 RC Arnhem.

Hierbij willen wij een ieder bedanken voor de blijken van medeleven tijdens de ziekte en na het heengaan van onze lieve zuster en tante **Alie Lemstra-Nijdam**, Leeuwarden, december 1981, Fam. Nijdam.

FAMILIENIEUWS

VERRASSING VAN HENK NIJDAM

In de schaduw van de strijd om de nationale titel en de vier plaatsen in de ploeg voor het Europees kampioenschap leverde de Groninger Henk Nijdam opmerkelijke prestaties in het Heerenveense Thialf-stadion. De 21-jarige schaatser uit Haren lukte het niet alleen zich voor de tien kilometer te klasseren, maar legde uiteindelijk zeer fraai beslag op de tiende plaats in het eindklassement.

Nijdam kwam op de vijf en tien kilometer tot de beste prestaties. Hij werd op deze afstanden respectievelijk achtste en zevende en verbeterde zijn persoonlijke records aanzienlijk. Tevens verdrong hij op de Groninger ranglijst aller tijden Henk Boer, de huidige coach van de nationale all-roundploeg van de eerste plaats.

Het succes van Henk Nijdam is een lichtpunt in de duistere situatie waarin het schaatsen in Groningen zich al jaren bevindt. Gewestelijk trainer Dienus Vos: "Hopelijk is dit voor jongeren de stimulans die we hard nodig hebben."

GEEN NADEEL

Zijn diensttijd heeft geen nadelige invloed gehad op zijn schaatsprestaties in dit seizoen, oordeelt Henk Nijdam. "De meeste sportjongens zeggen dat hun ontwikkeling in militaire dienst tot stilstand komt of dat je er slechter van wordt. Bij mij gaat dat zeker niet op. In Ossendrecht is een heuvelachtig circuit voor auto's. Daar kon ik naar hartelust trainen. Ook een oefening heeft me goed gedaan. Twaalf dagen was ik er tussenuit. Het was een rustperiode in de training en daarna ging ik beter rijden."

SPORTIEF HUWELIJK

Op 10 december j.l. trouwden Ate Nijdam (37) en Jolanda Nicolay (29), beiden zeer bekend in de Groninger sportwereld. Ate is grensrechter in het betaalde voetbal, was amateurscheidsrechter en jeugdleider bij Velocitas. In het dagelijks leven is hij medecompagnon van café Bolhuis aan de Paterswoldseweg. Jolanda is ook zeer actief bij Velocitas a.o. als jeugdleidster van de pupillen. Zij brengt haar werkdagen door als secretaresse in het Academisch Ziekenhuis. Vele vrienden, bekenden en prominenten uit de horeca en sportwereld kwamen het jonge paar feliciteren op een drukbezochte receptie in de Radehoek.

AANKLACHT TEGEN VROUWENARTS

Westervoort - De 26-jarige Marga Nijdam uit Westervoort bij Arnhem heeft bij de officier van justitie een schriftelijke klacht ingediend tegen een vrouwenarts, verbonden aan een Arnhems ziekenhuis. De Westervoortse verwijt de specialist grove nalatigheid bij de uitoefening van zijn medisch ambt.

De vrouw had de gyneacoloog aan het begin van haar zwangerschap diverse keren, na een dreigende miskraam, om een vruchtwateronderzoek verzocht. Zij vreesde namelijk dat haar kind geestelijk of lichamelijk gehandicapt ter wereld zou komen. De arts weigerde echter stelselmatig haar nadrukkelijk verzoek in te willigen. Eind juni van dit jaar werd de baby geboren; een mongooltje. Dat heeft haar psychisch zo aangegrepen dat zij hierdoor verlamd raakte aan beide benen. Nu een half jaar na de bevalling, kan zij zich slechts met behulp van krukken voortbewegen.
Ook de wijze waarop zij op de hoogte werd gebracht door een invallend kinderarts dat zij een ongelukkig kind ter wereld had gebracht, greep haar emotioneel hevig aan. De kinderarts vroeg of zij Chinezen of Indonesiërs in de familie had. Toen Marga Nijdam op die vraag ontkennend antwoordde, reageerde de kinderarts daarop met: "Dan hebt u een mongooltje".

HUIS- EN HANDWERKEN

In de 17e en 18e eeuw komt het veelvuldig voor dat personen niet hun handtekening onder een acte plaatsten maar hun merk. Soms werd dit merk geplaatst, omdat de persoon de schrijfkunst niet machtig was, maar het komt ook wel voor, dat handtekening en merk afwisselend geplaatst werden.
Vele Nijdamstra's hebben hun merk acten getekend en daar het hier iets persoonlijks betreft, vermelden we hier iets over in de "Tynge".
Over deze merken is veel geschreven en gestreden. Het is ook een onderwerp waarover men niet spoedig is uitgepraat, daar bijna elke streek bij het voorkomen van deze merken weer een ander karakter draagt.
Inderdaad komt men met het woord "huismerken" op gevaarlijk terrein, want de kampioen op dit gebied, Dr. Kits Nieuwenkamp, heeft zeer veel kritiek op zijn studies gekregen. Overigens is het typisch, dat niemand minder dan Dr. Spruth, voorzitter van de "Deutsche Herold" te Berlijn, een zeer vakkundig man op genealogisch en heraldisch gebied, het voor hem opgenomen heeft.
Daarentegen heeft Dr. O. Postma, specialist op historisch gebied in Friesland, ronduit verklaard dat huismerken in Friesland nonsens zijn en er alleen maar handmerken bestaan, die als analphabetentekens beschouwd dienen te worden of hoogstens de betekenis van eigendomsmerk hebben.
In Groningen deelt men deze mening niet. Daar spreekt men wel van huismerken en ook in Oost- en West-Friesland erkent men ze terdege, daar zij als erfelijk voorkomen, zowel in de bronnen als in de familiewapens.
In Nijmegen treft men in de bronnen zeer veel merken aan, die moeilijk huismerken genoemd kunnen worden, terwijl ze in Utrecht b.v. weinig voorkomen en dan beslist als analphabetentekens.
In een klein gebied aan de Noordzee is er dus een groot verschil in voor-

komen en betekenis, die er aan wordt toegekend.
Opgemerkt dient te worden dat deze merken allerminst beslist Germaanse tekens zijn, zoals dikwijls is beweerd, maar dat deze geheimzinnige tekens in geheel Europa, zelfs in Azië en Afrika voorkomen, mogelijk met andere betekenissen, dan die er hier aan worden toegekend.
Wanneer deze merken uitsluitend handmerken waren, dus in wezen analphabetentekens of eigendomsmerken, dan zou er ook geen verband tussen gezocht dienen te worden. In Friesland lijken zij inderdaad dit ook te zijn, althans die voorbeelden van een huismerk-stamboom, d.w.z. dat door enige generaties hetzelfde merk wordt gebruikt met kleine of grotere variaties, zijn zo gering, dat ze gerust een grote uizondering genoemd kunnen worden.
Maar in Friesland zijn deze merken evengoed als in Groningen, Oost- en West-Friesland verheven tot symbolen in het familiewapen, waar zij meestal de kern van het wapen uitmaken en zo gezien kan men moelijk van handmerken spreken. Friesland volgt hier de lijn van de andere Friese gewesten, waar wel van erfelijke merken sprake is en dus ook van huismerken gesproken kan worden.
Het lijkt er dan ook heel veel op dat eens, voor de 16e en 17e eeuw, in alle Friese zeelanden huismerken aanwezig waren, doch dat deze in Westerlauwers Friesland sneller hun betekenis hebben verloren dan in West-Friesland en Oost-Friesland.
In West-Friesland staat ook wel onder acten: "en tekende met zijn eigen huismerk".
In Friesland is het altijd "met zijn eigen merk" e.d.

wordt vervolgd.

HUIZEN! IN CANADA

door nicht Geertje Wagenaar

Jullie zullen er ook wel benieuwd naar zijn, hoe we hier ondergebracht werden. Nu was dat heel verschillend.
Zoals ik al schreef waren wij gelukkig: wij kwamen bij onze ouders! En vandaar uit konden we werk zoeken.
Maar onze ouders zelf waren er zo goed niet aan toe. Zij kwamen in een huis dat in geen jaren bewoond was geweest.
De farmer gebruikte het 's winters voor de bewerking van zijn tabak. "Stripping" noemen ze dat hier.
Hij en zijn vrouw haalden wèl onze familie van de trein en nam hun mee voor de meest noodzakelijke boodschappen, maar verder moesten ze zich maar redden.
Er waren, geloof ik wel bedden in het huis, maar ze zaten op kistjes eerst.
Hoewel er toen in Chatham al wel een flinke gemeente was van onze denominatie kwamen ze toch niet schoonmaken. Zo broederlijk en zusterlijk waren

ze niet. Dat is later wel veranderd. Als je zelf in de penarie hebt gezeten, ben je wel bereid om anderen zoveel mogelijk voor zulke dingen te bewaren. Als vrouwen gingen we met elkaar huizen van toekomstige emigranten schoonmaken. De mannen gingen dan 's avonds behangen en verven en zeil leggen.
Dat kon je in de regel wel van de huisbaas af pengelen als hij het werk zèlf maar niet hoefde te doen. Ik zou verhalen kunnen schrijven over het vuil dat we in die eerste tien jaar met elkaar te lijf zijn gegaan. De Hollandse vrouwen waren al spoedig zeer geliefd bij de Canadese vrouwen, die volgens òns zeer goed konden koken, maar verder van huishouden niet veel verstand hadden.
Het onkruid groeide tot over de vensterbanken bij het huis van m'n ouders. Het moest de eerste dagen ook dienen voor camouflage als je je behoeften moest doen, want een w.c. hadden ze vergeten. Dat was één van de eerste dingen die vader en de broers moesten maken!
De meeste huizen buitenaf hadden toen nog vaak een w.c. buiten, nu niet meer, "Out-house" werd het genoemd.
Denk niet dat ze precies zo waren als we in Lollum gewend waren.
Geen tonnetjes, vanzelf - maar een enorm gat werd er gegraven en de zitplaats, lach niet, was voor 2 personen en soms 3.
Ons eerste "hûske" was een two-seater! Waarom ze dat zo hadden ben ik nooit gewaar geworden. Misschien omdat je dan in 't donker niet alleen hoefde te gaan?
Hoewel opgegroeid in Lollum en dus wel aan "hûskes" gewend was ik verwend in de 6 jaren Rotterdam. Ik vond het "Out house" één van de ergste dingen om weer aan te wennen. Erger dan b.v. water naar binnen sjouwen, wat ik óók weer moest. Dat heb ik acht jaar volgehouden. Goed, dat je alles niet vooruit weet.
Er waren ook mensen die direct een aardig huisje te bewonen kregen. Anderen kwamen terecht in kippenhokken, treinwagons, oude barakken en noem maar op.
In één van die barakken die b.v. in de buurt van Chatham stonden, woonden op een gegeven moment 2 landbouwkundige ingenieurs met hun gezinnen. Hun papieren en diploma's hadden ze hier niks aan. Ze werkten op het land. Hun vrouwen soms ook, of ze gingen huiswerk doen.
In Nederland hadden die vrouwen een dienstmeisje! Het éne gezin is teruggegaan, het andere heeft door alle zure appels heen gebeten en is goed geslaagd.
Zèlf kwamen wij eerst in een klein huisje, dat was, van de weg af gezien, nog niet eens zo gek. Van binnen ook niet, al was het niet erg soliede gebouwd. Het had beneden 2 kamers, een keuken en een klompen?hokje en boven drie slaapkamers.
Géén water, maar wèl een gootsteen. Echter géén afvoer. Er moest een em-

mer onder de gootsteen. En ik maar vergeten om te kijken of hij vol was. Vaak liep het water dan weer over de vloer. We hebben daar 9 maanden gewoond, terwijl m'n man met m'n oudste broer en twee neven werk aan nam bij boeren. 's Winters werkten ze 12 uren 's nachts in de tabaksfabriek in Chatham.
Zoals ik al schreef - water was er niet in dat huis, maar er ook niet bij! Voor drinkwater moesten we naar m'n broer, die ongeveer 2 mijl bij ons vandaan woonde. Wassen deed ik daar óók.
M'n man gooide vroeg in de ochtend de was bij hun op de veranda als hij naar het werk ging en ik liep er dan later heen met de kleintjes.
M'n schoonzuster had een wasmachine die op gasoline liep. En die moest je dan starten door flink op een pedaal te trappen. Soms lukte het, soms ook niet. Dan deden we de was gelaten met de hand.
Het verlangen naar een electrische wasmachine was er al gauw, want mensen, wat kon het heet zijn in de zomer.
We vonden na 9 maanden een ander huis. Dat was helemaal zwart van buiten en ik dacht: "moesten ze in Holland es zien!"
Toch was het van binnen goed onderhouden. Er was een pomp achter huis, maar geen gootsteen in de keuken. Die zomer kochten we een ijskast - en een electrische wasmachine en in de hèrfst onze éérste car. Alles contant betaald. Niet gek, hè? De ijskast was nieuw, de wasmachine en de car tweedehands. Een rijbewijs had mijn man toen nog wel niet, maar dat was in die tijd niet zo moeilijk. Hij ging naar de man, die het rijbewijs moest geven, toe. Hij was in de herberg, zei z'n vrouw. Mijn man daar naar toe. Hij zei tegen die man: "ik zou wel even willen proef rijden." Nou dat kon! ! "Rij me maar naar huis", zei de man. Dat gebeurde. Daar gekomen vulde hij wat papieren in die mijn man moest tekenen en dat was dàt! Mijn man had hem veilig thuisgebracht en dat was genoeg proef dat hij kon autorijden! Gelukkig gaat het nu wel even anders.
In ons 2e huis hebben we 2 jaar gewoond.

wordt vervolgd

DE GORGES DU VERDON (vervolg)

Jan Tanis - Villecroze, Frankrijk

Relletjes en andere ongeregeldheden in de afgelopen zomer waren het gevolg en, omdat dit soort nieuwtjes zich gewoonlijk als een lopend vuurtje verspreidt, haalden deze gebeurtenissen ook de Nederlandse pers. Een van de aktualiteitsrubrieken van de TV zond er een ploeg op af en zo kon heel Nederland genieten van een ooggetuigeverslag over de barbaarsheden van landgenoten aan het Lac.
Ik acht nu het ogenblik gekomen om althans voor de Nijdamstra-familie deze zaak eens in het juiste licht te stellen. Later hoop ik dan, en zeker

voor het volgende zomerseizoen, via de Wereldomroep een groter publiek te bereiken. Want hoe ligt deze zaak in feite? In de maanden juni tot augustus/ september bezoek ik Lac en Gorges twee à drie keer per week. In het voorseizoen ontmoet je er vooral veel Duitsers. Juli is de vakantiemaand bij uitnemendheid voor de Nederlanders en er zijn hier dan ook werkelijk mèèr Nederlanders dan alle andere nationaliteiten samen, de Fransen inbegrepen. In augustus komen dan de Fransen zelf aan bod. Nu vind je overal correcte, oppassende lieden en slordige, die het niet zo nauw nemen. Inderdaad begint de omgeving van het meer sterk te vervuilen, zodra er veel bezoekers komen. Sommigen laten hun afval overal rondslingeren, anderen ruimen alles netjes op. Een kwestie van beschaving en milieubewustzijn. Maar kom je nu in juni dan zie je dat het de Duitsers zijn die de 'troep' maken, gewoon, omdat die dan in de meerderheid zijn. In juli is de rommel dan uiteraard merendeels afkomstig van onze landgenoten (Misschien was u er toen ook, maar vanzelfsprekend hield u de omgeving schoon). En in augustus dragen de Fransen zelf niet weinig bij aan de Grote Verontreiniging. Het geeft dus geen pas een bepaalde nationaliteit de schuld te geven: het probleem is eenvoudig dat de nodige maatregelen en voorzieningen geen gelijke tred gehouden hebben met de stormachtige trek naar het meer. Een stuk of tien vuilnisbakken zijn nu eenmaal niet voldoende op een plaats waar duizenden mensen verblijven.
En wat kan men verwachten als elke vorm van sanitair ontbreekt? De werkelijke oorzaak van het kwaad is dat de hele zaak uit de hand gelopen is. De autoriteiten, voorgelicht door deskundige en onpartijdige waarnemers blijken dat nu in te zien. Er zijn nu al enkele goed georganiseerde campings ingericht en er volgen er meer. Het 'wilde' kamperen zal aan banden gelegd worden en op het strand mogen 's nachts geen bungalowtenten en caravans meer staan. Dat is allemaal heel jammer voor de minnaars van de vrijheid, maar helaas zijn dergelijke maatregelen onvermijdelijk ter voorkoming van een volkomen chas. En, nog belangrijker, dit fraaie landschap zal in de nabije toekomst weer ongeschonden en in alle luister zijn kwaliteiten ten toon kunnen spreiden. De Fransen mogen dan wat overdrijven door de Gorges en omgeving te vergelijken met de Grand Canyon van de Colorado in de Verenigde Staten, het blijft een feit dat de kloof van de Verdon een aparte plaats inneemt tussen de fraaiste gebieden van Europa. Wie in deze buurt vakantie houdt doet er goed aan in Moustiers het aardige boekje van Marc Guitenny: 'Les grands dus Verdon' te kopen. Het is niet duur en bevat een schat aan gegevens en adviezen. Een paar daarvan heb ik voor dit stukje gebruikt. Er is ook een Nederlandse vertaling van, maar daar zitten wel wat taal- en stijlfouten in, die gelukkig aan de leesbaarheid weinig afdoen. Ik hoop u daar eens te ontmoeten, op een surfplank*), bij het bekijken van de bloeiende zonneroosjes, het aanschouwen van de geurende lavendelvelden op de hoogvlakte aan de noordzijde van het meer of winkelend in de karakteristieke straatjes van Moustiers.

*)Het Lac de Ste. Croix is deaal voor het beoefenen van watersport: zwemmen, waterfietsen, plankzeilen, roeien. Zeer boeiend is een tocht per kano stroomopwaarts de Verdon op.

GENEALOGIE
TIENDE GENERATIE (vervolg)

In de eerste plaats mijn hartelijke dank voor de goede wensen, die ik bij de jaarwisseling van u mocht ontvangen. Wederkerig allen veel goeds en vooral een goede gezondheid voor de toekomst toegewenst. Het was ondoenlijk allen een persoonlijk schrijven te doen toekomen behoudens aan enkelen, die de gelukwensen vergezeld deden gaan van genealogische gegevens, die mij nog niet bekend waren. En nu moet ik toch een uitzondering op de regel maken door het noemen van een naam, namelijk die van neef TJEERD NIJDAM, UITHOORN, die mij namelijk een VOLLEDIGE stamboom vanaf zijn grootvader TJEERD NIJDAM, geboren 1.03.1878 te IJlst, deed toekomen, bijgewerkt tot heden ten dage. Hiermede kon ik heel veel mij ontbrekende gegevens aanvullen en kompleet maken. Hulde waarde neef. Vanaf deze plaats dan ook nogmaals mijn hartelijke dank. WIE VOLGT?

En nu het vervolg op de genealogie, die in het kerstnummer A°.P°. verscheen. Dat betreft in de eerste plaats de tweede zoon van

JOHANNES DURKS NIJDAM EN IJTJE STRUIVING

–X–2050– PIETER JOHANNES NIJDAM, geb. 29.05.1891 te Engwier, overl. 21.04.1938 te IJlst, van beroep werkman bij de gemeente. Hij trouwde 24.09.1916 met RIMKE OEBELES DIJKSTRA, geb. 5.05.1893 te Hommerts, overl.? te ?, dochter van Oebele Dijkstra en Janneke Koerten.
Kinderen:

JOHANNES PIETERS	geb. 19.06.1917 te IJlst, volgt.
OEBELE PIETERS	geb. 20.10.1918 te IJlst, volgt.
YTJE	geb. 19.06.1923 te IJlst, huwde BERT BOSGRA, van beroep monteur, wonende Bouwman-ville, Ontario (Canada).
JANNEKE	geb. 14.07.1926 te IJlst, huwde GERRIT VAN DER MEENT, schilder, wonende Bouwmanville, Ontario (Canada).
DIRK PIETERS	geb. 1929 te IJlst, overl 30.12.1936 ald.

Voorzitter:	T. Nijdam, Coornhertstraat 12, 8913 HK Leeuwarden. telefoon 058 - 122167
Secretaris-penningmeester:	C. v.d. Schoot Azn., Heerenhage 205, 8446 DE Heerenveen, telefoon 05130–24792.

LEDEN

H. Nijdam-Smit	Boerhaavelaan 113, 9728LK Groningen, tel. 050–253701.
K. Nijdam	Talmahiem, Kamer 15, 8561 DE Balk, tel. 05140–3033.
W. Wijnia	Angelsloërdijk 225, Statenhoek, 7824 AH Emmen, tel. 05910–22068.
J. de Vries-Draaisma	Joh. Winklerwei 445, 8915 EZ Leeuwarden, tel. 058 - 122621

POSTREKENING	82 67 24
REKENING RABOBANK	gironummer 81 46 57, rekeningnummer 32.64.308, beide ten name van Penningmeester Nijdamstra Stichting te Heerenveen.
FAMILIEBLAD	"DE NIJDAMSTRA–TYNGE". lid/abonnee f. 16,– per jaar. (Vóór 31 maart betalen.) Halfjaarlijks f. 8,– mits betaling plaats vindt vóór 31 januari/juli. Donateurs/leden f. 8,– per jaar. Dezelfde voorwaarden als hierboven vermeld.
REDAKTIE	T. Nijdam, Coornhertstraat 12, 8913 HKLeeuwarden.

BIJ ONBESTELBAARHEID GAARNE RETOUR AAN: Coornhertstraat 12, 8913 HK Leeuwarden. (zo mogelijk opgave van nieuw adres.)